

תורה אור • الباراشות בראשית • מאמר 4

להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם משאר כל...

لفهم سبب اختلاف تكوين جسد الإنسان...

ظهرت النباتات والحيوانات كاملة، بالجسد والنفس معًا، لأن المستوى النباتي والمستوى الحيواني متجاوران؛ أما جسد الإنسان فُصنع أولاً من تراب هامد، لأن النفس الناطقة، المتجذرة في الحكمة العليا (חכמה, Chochmah)، لا يمكنها الاتصال إلا بأدنى المستويات، مستوى الجماد («بدايتهم مغروسة في نهايتهم»). ومن هناك ترفع الخليقة كلها.

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الربيبي، ريب ليفي يتسحاق

LikuteiTorah.com

الباراشا الحاسدية

/likuteitorah.com/ar/torah-ohr/bereishis/4

الفكرة المحورية

ظهرت النباتات والحيوانات كاملة، بالجسد والنفس معًا، لأن المستوى النباتي والمستوى الحيواني متجاوران؛ أما جسد الإنسان فُصنع أولاً من تراب هامد، لأن النفس الناطقة، المتجذرة في الحكمة العليا (חכמה, Chochmah)، لا يمكنها الاتصال إلا بأدنى المستويات، مستوى الجماد («بدايتهم مغروسة في نهايتهم»)، ومن هناك ترفع الخليقة كلها.

في كل قسم: النص العبري، ثم الترجمة، ثم شرح موجز تحت خط ذهبي. والأرقام الصغيرة في النص العبري هي أرقام الحواشي في النهاية.

خلاصة المآمار

تبحث المقالة (מאמר, maamar) سبب تكوين جسد الإنسان على نحو يختلف عن سائر المخلوقات. فقد خرجت النباتات والحيوانات من الأرض بكلمة ה' كاملة، «بكامل قامتها»؛ أما جسد الإنسان فُجُمع أولاً من التراب في كتلة غير متشكّلة، ولم ينفخ ה' فيه نسمة الحياة إلا بعد ذلك. ويبدو في هذا خفضٌ لمنزلة الإنسان: فقد بدأ جسده في مرتبة أدنى من الحيوانات. تقابل مستويات الخلق الأربعة: الجماد والنبات والحيوان والناطق، الحروف الأربعة لاسم ה' (הוי' / שם הוי', Havayah). جسد الحيوان نباتي ونفسه حيوانية؛ ولأنهما مستويان متجاوران، أمكنهما الوجود معًا. أما النفس الناطقة فبينها وبين المستوى النباتي قفزة، ولذلك لم يكن بوسعها أن تظهر معه. وجُعِل جسد الإنسان من الجماد تحديداً لأن الإنسان هو غاية الخلق: فكما ترفع الرافعة جداراً من أدنى عارضة فيه، تدخل النفس إلى أدنى المواد لترفع كل ما فوقها. النفس الناطقة هي حرف اليود (יוד, Yud)، والجماد هو حرف الهاء السفلي (ה"א, Hei)، و«بدايتهم مغروسة في نهايتهم»؛ وكذلك «بالحكمة أسس الأرض». ولجمع هذين الطرفين المتباعدين اقتضى الأمر اسمين: «كُون ה' اسم אלקים (אלקים, Elokim)».

مخطط عام

- السؤال: لماذا صُنِع جسد الإنسان على نحو مختلف؟**
3-11
ظهرت الأعشاب والأشجار والحيوانات والأسماك بكلمة ה' كما هي، بالجسد والنفس معًا؛ أما جسد الإنسان فُجُمع أولاً من التراب في كتلة غير متشكّلة، ولم ينفخ ה' في منخرينه «نسمة حياة» إلا بعد ذلك.
- المستويات الأربعة وسبب ظهور المستويات المتجاورة معًا**
6-4
في هذا خفضٌ لمنزلة الإنسان، «من وراء ومن الأمام». تقابل المستويات الأربعة حروف ה'. جسد الحيوان النباتي ونفسه الحيوانية مستويان متجاوران، لا يفصل بينهما مستوى آخر، ولذلك ظهرًا معًا؛ أما المستوى الناطق فيبعد عن النباتي قفزةً.
- رفع الخليقة من أسفل**
8-7
الإنسان غاية الخلق؛ فهو يرفع الشرارات في العوالم السفلى من خلال الخبز واللباس، فيما يخدم ה' بالمعرفة (דעת, Daas). وكما يجب أن تسمك الرافعة أدنى عارضة في الجدار، تدخل النفس إلى أدنى الأجساد وترفع ما فوقه كله؛ ومن هنا تسمية الناطق (מדבר, medaber)، من «يقود (ידבר, yadber) الشعوب».
- الأعلى يتصل بالأدنى**
11-9
النبات والحيوان هما حرف الفاف (ו"ו, Vav) والهاء العليا؛ أما الناطق فهو حرف اليود، البعيد عنهما، والمتلبس بالهاء السفلى، مصدر الجماد. وهكذا أسست «السموات»، أي الصفات الوجدانية، بواسطة الفهم (תבונה, Tevunah). أما «الأرض»، أي الحروف، فأسست בחכמה؛ ولذلك بدأ آدم في هيئة كتلة غير متشكّلة.

لأن الناطق والجماد متباعدان إلى أقصى حد، وبمسافة أكبر بكثير من المسافة بين جسد الحيوان ونفسه، اقتضى جمعهما اسمين: «كُون ה'» اسم **אלקים**.

المفاهيم الأساسية

الجماد، النبات، الحيوان، الناطق **דומם, צומח, חי, מדבר**

مستويات الخلق الأربعة، التي تقابل الحروف الأربعة لاسم **ה'**: الجماد يقابل الهاء السفلى، والنبات يقابل الفاف، والحيوان يقابل الهاء العليا، والناطق يقابل اليود ورأسه.

المستويات المتجاورة والقفزة في المرتبة **צומח וחי סמוכים**

لا يفصل مستوى بين النبات والحيوان؛ لذلك أمكن لجسد الحيوان ونفسه أن يوجد معاً. أما الناطق فيبعد عن النبات «بقفزة في المرتبة»، ولم يكن بوسع أن يظهر معه.

كتلة غير متشكلة (**גולם, golem**) **גולם**

جسد آدم قبل نفخة الحياة: ترابٌ صيغ جسداً من دون نفس حيوية، في مرتبة الجماد («رأت عيناك كتلتي غير المتشكلة»).

رفع الشرارات **מעלה הנצוצות**

غاية الإنسان: ترتفع الشرارات التي سقطت في عوالم الجماد والنبات والحيوان حين تخدم هذه العوالم حاجاته، كالخبز الذي يأكله واللباس الذي يلبسه، فيما يخدم هو **ה'** بالمعرفة (**דעת, Daas**).

بدايتهم مغروسة في نهايتهم **נעוץ תחלתו בסופן**

يتصل المستوى الأعلى بالأدنى: اليود بالهاء السفلى، والحكمة بـ«الأرض»؛ ولذلك تتلبس النفس الناطقة بالجماد لا بالنبات.

«بالحكمة أسس الأرض» **בחכמה יסד ארץ**

أسست «السموات»، أي الصفات الوجدانية التي تنشأ من التأمل، بواسطة الفهم (**תבונה, Tevunah**)؛ أما «الأرض»، أي الحروف والجماد، فأسست **בחכמה**، التي تعلو هذا النظام. نفس آدم من الحكمة العليا.

اسمان **וייצר ה' אלקים**

كُنِب تكوين الإنسان باسمين، **ה'** و**إلكيم**، لأن وصل النفس الناطقة بجسد من الجماد يجمع بين طرفين متباعدين.

السؤال: لماذا صُنِعَ جسد الإنسان على نحو مختلف؟

1 להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם¹ משאר כל הנבראים כמו הצומח והחי שכולם נברא גופם ע"י

מאמר² ה'

لفهم سبب اختلاف تكوين جسد الإنسان عن سائر المخلوقات كلها، مثل النبات والحيوان، التي خُلقت أجسادها كلها بكلام **ה'**،

يفتتح المقالة (מאמר, maamar) بسؤالها: لِمَ صُنِعَ جسد الإنسان على نحو يختلف عن كل مخلوق آخر؟ فقد وُجدت النباتات والحيوانات مباشرةً بكلمة **ה'** المنطوقة، أي بقول **ה'**، جسداً وحياةً معاً.

כמ"ש ביום ג' תדשא הארץ דשא עשב מזריע כו' עץ עושה פרי כו' ויהי כן³ וכן ביום חמישי ישרצו המים שרץ נפש חיה⁴ כו'.

كما ورد في شأن اليوم الثالث: «لثبّت الأرض نباتاً، عشباً يُخرج بذاراً... وأشجاراً مثمرة تُثمر ثمراً... فكان كذلك»؛ وكذلك في اليوم الخامس: «لتعجّ المياه بالكائنات الحية....»

الشواهد النصية: قال **ה'** في اليوم الثالث: «لثبّت الأرض نباتاً» (التكوين 1:11)، وفي اليوم الخامس: «لتعجّ المياه» (التكوين 1:20). وفي كل حالة ينبثق الكائن الحي كاملاً من عنصره بأمر **ה'**.

2 וכן בכולם הרי שהארץ הוציאה את העשבים ואת האילנות כאו"א [כל אחד ואחד] כמו שהוא אח"כ עם

הנפש הצומחת שבו

وكذلك الأمر في جميعها: أخرجت الأرض الأعشاب والأشجار، كلّاً منها على الهيئة التي تكون عليها بعد ذلك، ومعها النفس النباتية التي فيها.

خرج كل نبات من الأرض مكتملاً، على هيئته النهائية، ومعه «النفس النباتية»—قوة الحياة التي تجعله ينمو.

וכן גם הבע"ח [הבעלי חיים] הוציאה הארץ ג"כ כמו שהן חיים ואת הדוב ואת הארי כו' וגם המים שרצו כן

שרץ נפש חיה⁵ הם הם הדגים ג"כ כמו שהן

وكذلك أخرجت الأرض أيضاً الحيوانات كما هي، حية—الدب والأسد وما إلى ذلك؛ وكذلك فاضت المياه بجموع من الكائنات الحية، وهي الأسماك، كما هي أيضاً،

وينطبق الأمر نفسه على الحيوانات البرية والأسماك: فقد أخرجتها الأرض والمياه حيةً بالفعل، كما هي.

דהיינו הגוף עם הנפש החיונית שבתוכו יחד ע"י מאמר ה' שאמר תוצא הארץ⁶ כו' ישרצו המים כו'

أي الجسد مع النفس الحيوية التي فيه، معًا، بقول ه'، إذ قال: «لأُخرج الأرض...»، «لَتَفِضَ المياه...».

أي إن الجسد والنفس المحركة له خرجا معًا بكلمة ه' وحدها: «لأُخرج الأرض كائنات حية» (בראשית 1:24) ו«لَتَفِضَ المياه» (בראשית 1:20).

והוא צוה ונבראו⁷ כמו שהן עתה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] בקומתן נבראו.⁸ משא"כ בבריאת

האדם שנעשה גופו תחלה בפ"ע [בפני עצמו] עפר בלי שום נפש חיונית בתוכו.

«أمر فخلقت» كما هي الآن، وكما قال حكماؤنا، ז"ל: «خلقت بكامل قوامها». وليس الأمر كذلك في خلق الإنسان، إذ صنع جسده أولاً مستقلاً، من تراب، من غير أن تكون فيه نفس حيوية.

كما جاء في المزمور 148:5: «أمر فخلقت»، كما هي الآن؛ ويعلم الحكماء أن مخلوقات الخلق صنعت «بكامل قوامها»، أي مكتملة التكوين. أما الإنسان فهو الاستثناء: فقد صنع جسده أولاً وحده، تراباً بلا حياة.

3 וכמ"ש וייצר ה' אלקים את האדם⁹ עפר מן האדמה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שעה ראשונה

צבר עפרו¹⁰ כו'

كما ورد: «وصاغ ه' أלקים الإنسان من تراب الأرض»؛ وكما قال حكماؤنا، ז"ל: «في الساعة الأولى جمع ترابه...»

تقول الآية إن الإنسان صنع «من تراب الأرض» (التكوين 2:7)، ويصف التلمود اليوم الأول لآدم ساعة بعد ساعة: ففي الساعة الأولى جمع ترابه، ولم يُشكّل إلا بعد ذلك.

ומתחלה היה גולם כמ"ש גלמי ראו עיניך¹¹ עד שאח"כ ויפח באפיו נשמת חיים הרי שלא יצא גופו מן

הארץ על דרך שהוא עתה בהיות בו נפש החיונית והמדברת אלא שלקח עפר ועשה ממנו גוף.

وكان في البداية كتلة غير متشكلة (גולם, golem)، كما ورد: «رأت عيناك كتلتي غير المتشكلة»، إلى أن «نفخ ه' بعد ذلك في منخريه نسمة حياة». وهكذا لم يخرج جسده من الأرض على الصورة التي هو عليها الآن، وفيه النفس الحيوانية والناطقة؛ بل أخذ تراباً وصنع منه جسداً.

قبل أن تدب فيه الحياة، كان גולם، أي كتلة متشكلة بلا حياة، وثقراً عبارة المزمور 139:16 «رأت عيناك كتلتي غير المتشكلة (golmi)» على أنها تشير إلى تلك المرحلة. وبعد ذلك فقط نفخ ה' فيه الحياة؛ لذلك لم ينشأ جسد الإنسان حيًا من الأرض كما نشأت الحيوانات، بل صنع من التراب في خطوة منفصلة.

المستويات الأربعة وسبب ظهور المستويات المتجاورة معًا

4 ואח"כ נפח נשמה באפו כו'. וזהו בחי' שפלות לגבי האדם שהרי הגוף שלו נמוך במדרגה¹² יותר מגופות הבע"ח [הבעלי חיים] שנתהווה בבחינת דומם עד שאח"כ ויפח באפיו¹³ כו'.¹⁴ עם היותו מובחר בנבראים¹⁵

وبعد ذلك نفخ روحًا في أنفه، إلخ. وهذا مظهر من مظاهر انخفاض منزلة الإنسان؛ فجسده أدنى مرتبةً من أجساد الحيوانات، لأنه نشأ أولاً على مستوى الجماد، ثم بعد ذلك «نفخ في أنفه...» — مع أنه أفضل المخلوقات.

إن خلق الإنسان أولاً من تراب لا حياة فيه مظهر من مظاهر انخفاض منزلته؛ فمنشأ جسده أدنى من منشأ جسد الحيوان، إذ بدأ على مستوى الجماد (דומם, domem)، كالتراب أو الحجر — مع أن الإنسان أفضل المخلوقات.

וז"ש [וזהו שכתוב] אחר וקדם¹⁶ כו'. אך להבין זה על מה ולמה נהייתה כן.

وهذا ما كُتب: «خَلَقًا وَأَمَامًا...». لكن علينا أن نفهم: لماذا، ولأي سبب، كان الأمر على هذا النحو؟

يُلَفِّح إلى الجانبين كليهما في قول «خَلَقًا وَأَمَامًا كَوْنَتِي» (المزامير 139:5): فجسد الإنسان هو الأخير والأدنى، وروحه هي الأولى والأعلى. والسؤال الآن: لماذا جعل ה' الإنسان على هذه الهيئة؟

הענין הוא כי הנה ד' בחי' דצח"ם [דומם צומח חי מדבר]¹⁷ הם כנגד ד' אותיות דשם הוי"ה. הדומם הוא כמו עפר ואבנים ומתכות שאין לו גידול והצומח הם אילנות ועשבים¹⁸ כו'

والتفسير هو أن المستويات الأربعة — الجماد والنبات والحيوان والناطق — تقابل الحروف الأربعة لاسم ה' (Havayah). فالجماد، كالتراب والحجارة والمعادن، لا ينمو؛ والنبات هو الأشجار والأعشاب، إلخ؛

تبدأ الإجابة بالفئات الأربع للخلق — الجماد والنبات والحيوان والناطق (الإنسان) — التي تقابل الحروف الأربعة لاسم ה' (Havayah) (يود، هي، فاف، هي). الأشياء الجامدة، كالتراب والحجر والمعادن، لا تنمو؛ أما النباتات فتتنمو.

ובע"ח [ובעלי חיים] יש להם כ"ז [כל זה] ונוסף ע"ז נפש החי' [החייה] הרוחני' [הרוחנית].¹⁹ ובמדבר נוסף עוד על כולם נפש השכלית נפש המדברת כו'.²⁰

وللحيوانات كل ذلك، ويضاف إليه النفس الحيوانية الروحانية. أما في الناطق [الكائن]، فيُضاف إلى كل ذلك النفس العاقلة، والنفس الناطقة، إلخ.

للحيوانات نمو، وفوق ذلك نفس حيوانية روحانية. أما الإنسان، وهو «الناطق»، فيُضاف إليه نفس عاقلة تعبر عن نفسها بالكلام.

5 והנה דרך כלל הבע"ח [הבעלי חיים] הם כלולים מב' דברים הגוף שבו הוא בחי' צומח²¹ שהרי נולד קטן ונעשה גדול והנפש שבו היא נפש החי' [החיה] למינה.

والآن، تتكوّن الحيوانات عموماً من أمرين: الجسم الذي فيها، وهو من المستوى النباتي، إذ يولد صغيراً ثم يكبر؛ والنفس التي فيها، وهي النفس الحيوانية الخاصة بنوعه.

يتكوّن الحيوان من عنصرين: جسم ينتمي إلى المستوى النباتي، لأنه ينمو من الصغر إلى الكبر، ونفس من المستوى الحيواني، خاصة بنوعه.

ומה ששניהם יצאו ביחד מן הארץ. דהיינו הגוף עם נפש החי' [החיה] שבו ע"י מאמר ה' כו'

وأما كون كليهما قد خرجا معاً من الأرض — أي الجسم مع النفس الحيوانية التي فيه — فكان ذلك بقول ه', إلخ:

السؤال هو: لماذا خرج هذان الأمران من الأرض معاً، بأمر إلهي واحد؟

היינו משום שבחי' צומח וחי עם היותם ב' מדריגות זו למעלה מזו אבל הם²² סמוכי' [סמוכים / סמוכין] זה לזה.

فذلك لأن مستويي النباتي والحيواني، مع كونهما مستويين، أحدهما أعلى من الآخر، متجاوران مع ذلك.

والسبب أن النباتي والحيواني مستويان متميزان، أحدهما أعلى من الآخر، ولكنهما متجاوران؛ فلا يتوسط بينهما شيء.

6 ולכן יכולים להתחבר יחד דהיינו שיהיה התהוותם בבת אחת כיון שבחי' צומח הוא סמוך לבחי' חי ואין ביניהם הפסק עוד מדרגה אחרת

ولذلك يمكن أن يتّحدا، أي أن ينشأ دفعة واحدة، لأن المستوى النباتي مجاور للمستوى الحيواني، ولا يفصل بينهما مستوى آخر.

لأن مستويّ متوسطاً لا يفصل بين النباتي والحيواني، يمكن أن يتّحدا وينشأ بفعل واحد.

לכן נתהוו הבע"ח [הבעלי חיים] גופם ונפשם החיונית בבת אחת כנ"ל. משא"כ המדבר רחוק בדילוג הערך מהצומח ולכן לא הי' יכול לצאת עם הגוף כאחד:²³

ولذلك نشأت الحيوانات، بأجسامها ونفوسها الحيوية، دفعة واحدة، كما سبق. أما الناطق [الكائن] فبعيد عن المستوى النباتي بقفزة في الرتبة، ولذلك لم يكن من الممكن أن يخرج مع الجسد دفعة واحدة.

وهكذا نشأ جسد الحيوان وقوة حياته دفعة واحدة. أما النفس الناطقة عند الإنسان فبعيدة عن المستوى النباتي بقفزة في الرتبة — إذ يقع المستوى الحيواني بينهما — ولذلك لم يكن من الممكن أن تخرج مع جسد معاً.

رفع الخليفة من أسفل

7 ואמנם מה שגופו היה דומם דוקא הוא כי היות ידוע דהאדם הוא תכלית הבריאה²⁴

وأما كون جسده جامدًا على وجه الخصوص، فذلك لأن من المعلوم أن الإنسان هو غاية الخلق؛

يوضح المقالة الآن لماذا كان لا بد أن يكون جسد الإنسان جامدًا على وجه الخصوص: فالإنسان هو غاية الخلق.

והיינו להיות הוא מעלה הנצוצות שנפלו בדצ"ח [בדומם צומח חי] ע"י שנטפלים לצרכיו לחם לאכול ובגד ללבוש והוא יש בו דעת לעבוד את ה' כו'.

أي إن مهمته أن يرفع الشرارات التي سقطت في [عوالم] الجماد والنبات والحيوان، وذلك بجعلها تابعة لحاجاته — الخبز ليأكله واللباس ليلبسه — في حين أن لديه المعرفة (دעת, Daas) التي تمكنه من خدمة ה', إلخ.

مهمته أن يرفع «الشرارات» — وهي شظايا من النور الإلهي مستترة في الأشياء كلها — التي سقطت في عوالم المعادن والنباتات والحيوانات. ويفعل ذلك باستخدامها في حاجاته، كأكل الخبز ولبس الثياب، في حين أن لديه المعرفة (دעת) التي تمكنه من خدمة ה'؛ فعندما يسهم ما يستخدمه في خدمته، يرتفع معه.

8 ועד"מ כשצריכים להגביה איזה דבר מן הארץ ע"י כלי ההגבהה הנקרא ליווע"ר²⁵ צריכים לאחוז

בחלקים התחתונים שבו דוקא

على سبيل المثال، حين يحتاج المرء إلى رفع شيء عن الأرض بواسطة أداة الرفع المسماة «ليوוע"ר» (levar) [رافعة]، يجب أن يمسك بأجزائها السفلى تحديداً،

هذا تشبيه برفع الأشياء الثقيلة: عند استعمال أداة الرفع التي يسميها النص «ليوוע"ר» (levar)، أي الرافعة، يجب الإمساك بالشيء من أدنى جزء فيه.

כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגביה הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו גם העליונים הימנו.

كما في رفع جدران بيت، إذ يجب البدء برفع العارضة السفلى تحديداً، وعندئذ ترتفع تلقائياً العوارض التي فوقها أيضاً.

عند رفع جدران بيت، تُرفع العارضة السفلى، فيرتفع معها كل ما يستند إليها.

משא"כ אם היה מתחיל מאמצע הכותל לא היה מגביה התחתונים. כמו"כ [כמו כן] נשמת האדם נתלבשה בגוף שמבחי' דומם היותר תחתון מכולם ויעלה אותו וממילא יתעל' גם הצומח שהוא למעלה מדומם כו'

أما لو بدأ المرء من منتصف الجدار، لما رفع الأجزاء السفلى. وكذلك ألبست نفس الإنسان جسداً من مستوى الجماد، وهو أدنى المستويات كلها، وترتفع تلقائياً أيضاً مرتبة النبات، التي تعلو الجماد، إلخ.

إن الرفع من منتصف الجدار كان سيُبقى جزؤه السفلي دون رفع. وكذلك وُضعت نفس الإنسان في جسد مستمد من أدنى المستويات، أي مستوى الجماد، لكي ترتفع، وبذلك ترتفع أيضاً كل المستويات التي فوقه، ابتداءً من النبات.

וע"ש [ועל שם] זה נק' מדבר מלשון ידבר עמים²⁶ כלומר שהוא המנהיג את כולם בהיותו מעלה אותם ע"י עבודתו כו'.

ولهذا سُمِّي الإنسان «الناطق» (מדבר، medaber)، من التعبير «يقود» (ידבר، yadber) الشعوب؛ أي إنه قائدهم جميعاً، إذ يرفعهم بعمله، إلخ.

ومن هنا سُمِّي الإنسان «الناطق»؛ فاللفظ العبري **מדבר** من الجذر نفسه الذي تأتي منه كلمة **ידבר** في قول: «يُخضع شعوباً تحتنا» (المزامير 47:4). والمعنى الواضح للآية هو «يُخضع شعوباً تحتنا»، لكن المقالة تقرأ كلمة **ידבר** على أنها تدل على القيادة: فالإنسان يقود الخليقة كلها، إذ يرفعها من خلال خدمته لـ **ה'.**

القسم 4 • 91-11

الأعلى يتصل بالأدنى

9 והנה נשמת האדם דוקא יען היותו בחי' מדבר הגבוה שבכולם יתלבש בדומם דוקא ולא בצומח

والآن، فإن نفس الإنسان تحديداً، لأنها من مرتبة «الناطق»، وهي أرفع المراتب كلها، تتلبس بالجماد تحديداً، لا بالنبات. إن النفس البشرية، لكونها من أرفع المراتب، أي مرتبة «الناطق»، تتلبس بالجماد تحديداً، لا بالنبات.

כי צומח רחוק מבחי' מדבר רק לבחינת החי הוא סמוך כנ"ל שהם בחי' ו' ובחי' ה' עלאה דשם הוי"ה הסמוכה לוי"ו

فالنبات بعيد عن مرتبة «الناطق»، ولا يجاور إلا مرتبة «الحيوان»، كما سبق؛ فهما من مرتبة الواو (וי"ו، Vav) ومرتبة الهاء العليا (ה' עלאה، Hei ila'ah) من اسم **ה'**، والهاء العليا تجاور الواو.

النبات بعيد عن مرتبة «الناطق»، ولا يقرب إلا من مرتبة «الحيوان». وفي حروف اسم **ה'**، تقابل هاتان المرتبتان الواو والهاء العليا، وهما متجاورتان.

אבל בחינת מדבר הוא יו"ד וקש"י [וקוצו של יו"ד] שלמעלה מעלה מן הוי"ו אלא בבחינת ה' תתאה שהוא מקור בחינת דומם הוא מתלבש כי נעוץ תחלתו בסופן^{27, 28} דוקא.

אما مرتبة «الناطق» فهي اليهود (יו"ד, Yud) وطرف اليهود (קש"י, kotzo shel Yud), وهما أعلى من الواو علوًا بعيدًا جدًا؛ بل تتلبس بمرتبة الهاء السفلى (ה' תתאה, Hei tata'ah), وهي مصدر مرتبة الجماد، لأن «بدايتهم مغروسة في نهايتهم» على وجه التحديد.

تقابل مرتبة «الناطق» اليهود وطرف اليهود، وهما أعلى من الواو علوًا بعيدًا جدًا. لكنها تتلبس بالهاء الأخيرة، مصدر مرتبة الجماد، لأن كتاب ספר יצירה (ספר יצירה) يقول إن «בداיתهم מגרוסה פי נהאיתם»: فالأعلى يتصل مباشرة بالأدنى.

10 והענין דכתיב בחכמה יסד ארץ²⁹ כונן שמים בתבונה ושמים וארץ הם רוחניות וגשמיות שהם דרך כלל דומם וצומח

وأما بيان الأمر، فقد كُتب: «بالحكمة (חכמה, Chochmah) أسس الأرض، وبالفهم (תבונה, Tevunah) أقام السماوات». والسماء والأرض هما الروحانية والمادية، وهما بوجه عام الجماد والنبات.

تقول أمثال 3:19 إن الأرض أسست بالحكمة، وإن السماوات أقيمت بالفهم؛ أي بالفهم (בינה, Binah). وترمز السماء والأرض إلى الروحاني والمادي — وبوجه عام، إلى الجماد والنبات.

כי הדומם הוא הגשם היותר אחרון והצומח יש בו איזה רוחניות [רוחניות] ולמעלה היינו זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שהמדות נק' צומח שיש בהן קטנות וגדלות אבל האותיות הם בחי' דומם שאין בהם גידול כו'.

فالجماد هو أدنى [درجة من] المادية، أما النبات ففيه شيء من الروحانية. وفي المراتب العليا، يقابل ذلك الوجه المصغر (ז"א / זעיר אנפין, Z'eir Anpin) والجانب الأنثوي / صفة الملكوت (נוקבא, Nukva): وتسمى الصفات الوجدانية (מדות, middos) «نباتية»، لأنها تمرّ بحالتي الصغر والكبر؛ أما الحروف فهي مستوى الجماد، الذي لا نمو فيه، إلخ.

الجماد هو الأشدّ مادية؛ أما النبات ففيه قدر من الروحانية، لأنه يحيا وينمو. وفي المراتب العليا، ضمن الصفات المنبثقة (ספירות, Sefiros)، يقابل ذلك ז"א / זעיר אנפין ונוקבא: فالعواطف «نباتية» لأنها تنمو من الصغر إلى الكبر، في حين أن الحروف، أي الكلام، من صفة الملكوت (מלכות, Malchus)، وهي «جماد»، ثابتة لا نمو فيها.

11 והנה שמים עם היותם נעלים במדרגה הוא כוננם בתבונה שלמטה מהחכמה ובחכמה יסד ארץ³⁰ שלמטה במדרגה משמים. ולכאורה נהפוך הוא.

والآن، فإن السماوات، مع سموها في المرتبة، أقامها بالفهم التفصيلي (تבונה, Tevunah)، وهو دون الحكمة (חכמה, Chochmah)؛ وبواسطة חכמה أسس الأرض، وهي أدنى مرتبة من السماوات. ويبدو للوهلة الأولى أن الأمر ينبغي أن يكون بالعكس!

موضع الإشكال هو أن السماوات أرفع مرتبة، ومع ذلك أنشئت بواسطة تبונה، وهي دون חכמה، بينما أنشئت الأرض الأدنى مرتبة بواسطة الحكمة الأعلى. وكان المتوقع أن يكون العكس.

אבל הענין מטעם הנ"ל כי היא הנותנת שבחי' המדות מקבלים מהבינה שמהתבוננות מתפעל והוא בחי' חי וצומח משא"כ החכמה היא למעלה מערך זה

لكن الأمر يرجع إلى السبب المذكور آنفاً؛ فهذا بعينه ما يقتضيه: فالصفات الوجدانية (مדות, middos) تتلقى من الفهم (בינה, Binah)، إذ يفعل المرء من التأمل، وهذا هو مستوى الحيواني والنباتي؛ أما חכמה فتعلو على هذا الصنف.

فالجواب يتبع المبدأ المذكور آنفاً: تنشأ المشاعر من בינה، لأن التأمل في فكرة يثير الشعور؛ وهذه علاقة تدرجية متجاوزة، من جنس «الحيواني والنباتي». أما חכמה فتتجاوز هذا النوع من العلاقة تمامًا.

אבל בה יסד ארץ משום דנתחב"ס [דנעוץ תחלתן בסופן] כו' ולכן הי' [היה] גוף האדם מתחלה דומם דוקא ולא כשאר בע"ח [בעלי חיים] שנתהווה גופם בבחי' צומח מתחלתם ולא הי' [היה] דומם

ومع ذلك، بها أسس الأرض، لأن «بدايتهم مغروسة في نهايتهم»، إلخ. ولذلك كان جسد الإنسان في البداية جمادًا على وجه الخصوص، لا كأجساد سائر الحيوانات التي نشأت منذ بدايتها على مرتبة النبات، ولم تكن جمادًا.

وبما أن חכמה عالية إلى هذا الحد، فإنها تستطيع أن تؤسس الأدنى، لأن «بدايتهم مغروسة في نهايتهم». ولهذا بدأ جسد الإنسان جمادًا، بخلاف الحيوانات التي كانت أجسادها نباتية منذ البداية.

משא"כ אדה"ר [אדם הראשון] דכתיב בי' [ביה] גלמי ראו עיניך³¹ בחי' גולם ודומם ואח"כ ויפח³² כו' לפי שנשמטו מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] ובחכמה יסד ארץ.

أما آدم الأول (أدم הראשון, Adam HaRishon)، الذي قيل فيه: «رأت عينك كتلتي غير المتشكّلة» — أي مستوى الكتلة غير المتشكّلة والجماد — ثم «ونفخ...»، فليس كذلك؛ لأن روحه من مرتبة חכמה العليا، و«بواسطة חכמה أسس الأرض».

بدأ جسد آدم على هيئة كتلة غير متشكّلة، بلا حياة وجامدة، قبل أن ينفخ فيه الحياة؛ وذلك لأن روحه تنحدر من חכמה العليا، وهي التي تؤسس «الأرض»، أي الجماد.

اسمان لتكوين الإنسان

12 ובזה יובן מ"ש בבריאת האדם וייצר ה' אלקים בב' שמות כי להיות התחברות נפשו וגופו מדבר ודומם

הרחוקים זמ"ז [זה מזה] בערך יותר מריחוק הגוף מהנפש שבשאר כל הבע"ח [הבעלי חיים] כנ"ל שצומח וחי

סמוכים יחד

وبهذا نفهم ما ورد في خلق الإنسان: «وصاغ ه' ألكيم»، باستعمال اسمين: اسم ه' (הוי' / שם הוי', Havayah) واسم אלקים (אלקים, Elokim), لأن الاقتران بين روحه الناطقة وجسده الجمادي يجمع بين مستويين أبعد أحدهما عن الآخر من حيث المرتبة مما يبعد الجسد عن الروح في سائر الحيوانات، كما سبق؛ إذ إن المستويين النباتي والحيواني متجاوران؛

يوضح هذا سبب ورود اسمين إلهيين في الآية المتعلقة بتكوين الإنسان: Havayah و Elokim. فمستوى روح الإنسان، الناطق، ومستوى جسده، الجماد، أبعد أحدهما عن الآخر بكثير من مستوى روح الحيوان وجسده، اللذين ينتميان إلى مستويين متجاورين.

משא"כ הדומם עם המדבר שרחוקים זמ"ז [זה מזה] מהקצה אל הקצה ולכן כדי שיתחברו יחד הוא ע"י ב'

שמות: 33

أما الجماد والناطق فمتباعدان أحدهما عن الآخر من طرفي النقيض تمامًا. ولذلك، لا بد من اسمين كي يتحدا.

يقف الناطق والجماد عند طرفي النقيض، ولذلك يتطلب اتحادهما عمل اسمين معًا؛ ويقول المقال الذي يلي هذا (فقرته 18) إن الحكمة (חכמה, Chochmah) تتحد بالملكوت (מלכות, Malchus) بواسطة هذين الاسمين.

في العمل الروحي

أخذ جسد الإنسان من أدنى المواد كي يرفع به العالم كله: فعندما يخدم الخبز الذي يأكله واللباس الذي يلبسه إنسانٌ يستخدم معرفته (דעת, Daas) لخدمة ה', ترتفع معه الشرارات التي سقطت في عوالم الجماد والنبات والحيوان. ولهذا يُسمّى الناطق (מדבר, medaber)، أي الذي «يقود» جميع المخلوقات، إذ يرفعها بخدمته.

أسئلة للنقاش

1. لماذا أمكن لجسد الحيوان ونفسه أن يخرجوا من الأرض معًا، بينما كان لا بد من تكوين جسد الإنسان أولاً من تراب هامد؟
2. كيف تبين الرافعة التي ترفع جداراً من أدنى عارضة فيه سبب كون جسد الإنسان من الجماد لا من النبات؟
3. ماذا تُظهر الحروف الأربعة لاسم ה' بشأن النفس التي يمكن وصلها بأي جسد؟
4. لماذا أُسست السماوات بالفهم وأُسست الأرض بالحكمة، مع أن السماوات هي الأعلى منهما؟
5. لماذا اقتضى تكوين الإنسان اسمين، «ה' אלקים»؟

חואש

الفقرة 1

1 להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם

נסכה אחרת בס' מאמרי אדה"צ פרשיות ע' טו. בהתחלה: וייצר ה' אלקים [נדפס מכת"י מעתיק מוגה בגוכתי"ק כ"ק הצ"צ] מבאר הענינים בארוכה. ראה לעיל בציונים והערות לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות באוה"ת בראשית כרך ו' תרנ"א, א (מלקו"ת לג"פ כג, ד). חלק מהמאמר נמצא גם בסה"מ תרל"ג ע' רע"א. בד"ה כל שמעשיו מרובים תרנ"ג ע' רכ ואילך. בסה"מ תרנ"ד ע' רנו ואילך. קונטרס ומעין מאמר טו. ראה ד"ה ויגש אליו יהודה תרס"ח (בהמשך תרס"ו ע' תצד). המאמר נמצא בגוכתי"ק כ"ק הצ"צ משנת תקע"א-ב. ד"ה זה נזכר לקמן מד, א. לקו"ת ראה לא, א. ביאור"ז להצ"צ כרך א ע' תכג.

מلاحظة كهوت

הנחה אחרת בס' מאמרי אדה"צ פרשיות ע' טו. בהתחלה: וייצר ה' אלקים [נדפס מכת"י מעתיק מוגה בגוכתי"ק כ"ק הצ"צ] מבאר הענינים בארוכה. ראה לעיל בציונים והערות לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות באוה"ת בראשית כרך ו' תרנ"א, א (מלקו"ת לג"פ כג, ד). חלק מהמאמר נמצא גם בסה"מ תרל"ג ע' רע"א. בד"ה כל שמעשיו מרובים תרנ"ג ע' רכ ואילך. בסה"מ תרנ"ד ע' רנו ואילך. קונטרס ומעין מאמר טו. ראה ד"ה ויגש אליו יהודה תרס"ח (בהמשך תרס"ו ע' תצד). המאמר נמצא בגוכתי"ק כ"ק הצ"צ משנת תקע"א-ב. ד"ה זה נזכר לקמן מד, א. לקו"ת ראה לא, א. ביאור"ז להצ"צ כרך א ע' תכג.

2 הצומח — ע"י מאמר ה'

يضيف الربي را شاب هناك: «ولذلك خُلق جسدهما وروحهما معًا»

מلاحظة كهوت

בתרס"ו שם נוסף: "ולכן נברא גופם ונפשם כא'".

3 תדשא הארץ דשא . . עץ עושה פרי . . ויהי כן

الأمر الصادر في اليوم الثالث، الذي به أخرجت الأرض الأعشاب وأشجار الثمر. يستشهد به الأثر ربيبي (أدמו"ר הזקן) ليبدل على أن النباتات ظهرت تامة التكوين بكلمة ه'.

Genesis 1:11 בראשית א'י"א

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למיננו אשר זרעו בו עליהארץ ויהי כן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كهوت

בראשית א, יא. א, כד. א, כ. — בסדר זה הובא גם בספר המאמרים ת"ש ע' 61, ומציינ ע"ז כ"ק אדמו"ר זי"ע שם בהערה וי"ל דשינה סדר הפסוקים, כדי לסמוך מעשה ארץ זל"ז עכ"ל.

4 ישרצו המים שרץ נפש חיה

الأمر الصادر في اليوم الخامس، الذي به أخرجت المياه الأسماك وسائر الكائنات الحية. وهو يدل على أن الحياة الحيوانية أيضًا ظهرت مكتملة من عنصراها بكلمة ه'.

Genesis 1:20 בראשית א'כ'

ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף ועופף עליהארץ עלי פני רקיע השמים:

And G-d said: 'Let the waters swarm with swarms of living creatures, and let fowl fly above the earth in the open firmament of heaven'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 2

5

أخرجت المياه أسرابًا من الكائنات الحية، أي الأسماك، وهي أيضًا مكتملة الحياة.

Genesis 1:20 בראשית א'כ'

ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף ועופף עליהארץ עלי פני רקיע השמים:

And G-d said: 'Let the waters swarm with swarms of living creatures, and let fowl fly above the earth in the open firmament of heaven'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 תוצא הארץ

«لتخرج الأرض كائنات حية بحسب أنواعها». خرجت حيوانات البر من الأرض حية، جسدًا وروحًا في آن واحد.

Genesis 1:24 בראשית א'כ"ד

ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתוארץ למינה ויהי כן:

And G-d said: 'Let the earth bring forth the living creature after its kind, cattle, and creeping thing, and beast of the earth after its kind.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 והוא צוה ונברא

يدعو صاحب المزامير السماوات والملائكة وجميع الجيوش التي في الأعلى إلى تسبيح اسم ه', «لأنه أمر فخلقوا». وتستعير المقالة (مأמר) هذه الكلمات لتقول إن المخلوقات نشأت بأمره على الهيئة التي هي عليها.

Psalms 148:5 תהילים קמ"ח:ה'

יהללו את־שם ה' כי הוא צוה ונבראו:

Let them praise the name of the L-RD; For He commanded, and they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 וכמאור"ל בקומתן נבראו

يذكر التلمود أن جميع أعمال الخلق خُلقت بكامل قامتها. ويستند الأثر ربيبي (أدמו"ר הזקן) إلى ذلك لبيان أن النباتات والحيوانات نشأت في صورتها النهائية.

Rosh Hashanah 11a ראש השנה י"א א

Chullin 60a:9-10 חולין ס' א:ט"ז

מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר (בראשית ב, א) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא (תהלים קד, לא) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה (בראשית א, יב) למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

ملاحظة كهوت

ראה ר"ה יא, א. חולין ס, א. בתרס"ו שם ע' תצה מוסיף "מפני שהכל נברא במאמר וכפי שבא הציורי בהמאמר באופן בריאת הנברא כן נהווה מהמאמר

9 וייצר ה' אלקים את האדם

«وصاغ ه' ألكيم الإنسان من تراب الأرض، ونفخ في منخرينه نسمة الحياة». تروي التوراة تكوّن الإنسان على مرحلتين: الجسد أولاً، ثم الروح.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

בראשית ב', ז.

10 שעה ראשונה צבר עפרו

يسرد التلمود ساعات يوم آدم الأول: في الساعة الأولى جُمع ترابه، وفي الثانية جُعِلَ جسداً غير متشكل (golem، دולם)، وهكذا. وهذا يبين أن جسده وُجد مدّة من الزمن من دون روح.

Sanhedrin 38b:2 סנהדרין ל"ח ב':ב

אמר רבי יוחנן בר חנינא: שמים עשרה שעות הוי היום. שעה ראשונה – הוצבר עפרו, שניה – נעשה גולם, שלישית – נמתחו אבריו, רביעית – נזרקה בו נשמה, חמישית – עמד על רגליו, ששית – קרא שמות, שביעית – נזדווגה לו חוה, שמינית – עלו למטה שנים ונרדו ארבעה, תשיעית – נצטווה שלא לאכול מן האילן, עשירית – סרה, אחת עשרה – נידון, שתיים עשרה – נטרד והלך לו, שנאמר: "אדם ביקר בל יליו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ملاحظة كيهوت

סנהדרין לח, ב.

11 גלמי ראו עיניך

يقول داود لـه': «رأت عينك مادتي غير المتشكلة»؛ فحين كان جسده لا يزال غير متشكل، كان مكتشوفاً أمام ه'. يفسّر المدرّاش (מדרש) (בראשית רבה 8:1) الآية المتعلقة بآدم، الذي خُلِقَ على هيئة גולם وكان ممتدّاً من طرف العالم إلى طرفه الآخر؛ وتستعمل المقالة (מאמר) ذلك للدلالة على المرحلة التي كان فيها آدم بلا حياة، قبل أن تدخل الروح إليه.

Psalms 139:16 תהילים קל"ט:ט"ז

גַּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל־סִפְּךָ כָּל־מַעֲשֵׂי יָמִים יָצְרוּ וְלֹא אָחָד בָּהֶם:

Thine eyes did see mine unformed substance, And in Thy book they were all written— Even the days that were fashioned, When as yet there was none of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

תהלים קלט, טז. בתרס"ו שם ע' תצה מוסיף "גולם ה' מוטל אדה"ר מסוף העולם ועד סופו כו". וראה בקונטרס ומעין מאמר טו פרק א.

12 שהרי הגוף שלו נמוך במדרגה

يلاحظ الربيي راشاب (הרבי הרש"ב) هناك أنه رغم أن توراه أور (اور) يوضح أن جسد الإنسان أدنى من أجساد الحيوانات — أي أجساد

الكائنات النباتية — لأنه جماد، فإن النفس الناطقة، من حيث النفس، أرفع بكثير من نفوس الحيوانات والنباتات.

ملاحظة كيهوت

בד"ה סמכוני תר"ס ע' פד "הגם שבתו"א מבואר שגוף האדם למטה במדרג"י מגופי הבע"ח שהן מבחי' צומח וגוף האדם הוא דומם כו' מ"מ הרי מצד הנפש הרי הנפש המדברת הוא גבוה הרבה מנפש החי ונפש הצומחת כו' ע"ש.

13

ظَلَّ جسد الإنسان بلا حياة حتى نفخ ه' فيه الروح؛ وهذه هي «الدونية» في منشئه الجسدي.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 בבחינת — עד שאח"כ ויפח באפיו כו'

ويضيف الربيي راشاب هناك أن جسد الإنسان لم يُخلق بقول كما خُلِقَت سائر المخلوقات: فقول «لنصنع الإنسان» ليس أمراً مثل «ليكن نور»، بل وصف لكيفية نشأة الإنسان. وبما أن أجساد الحيوانات خُلِقَت مع أرواحها، فلا بد أن تكون مماثلة لها؛ أما جسد الإنسان، المصنوع من التراب، فهو جماد.

Genesis 2:4 בראשית ב':ד

אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים:

These are the generations of the heaven and of the earth when they were created, in the day that the L-RD G-d made earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ملاحظة كيهوت

בראשית ב', ד. בתרס"ו שם מוסיף "הרי שגופו לא נברא במאמר כמו גופות שארי הנבראים, ומ"ש נעשה אדם הרי לא נאמר יהי אדם כמו יהי אור יהי רקיע או כמו תוצא הארץ כו', כ"א הוא כמו סיפור דברים שיהי' התהוות האדם באופן כך וכך כו' ונברא גופו עפר מן האדמה ולא ה' בו נפש החיונית כ"א נעשה מן העפר והי' גולם בלי שום חיות ואח"כ ויפח באפיו נשמת חיים כו' שזהו בחי' שפלות אל האדם לגבי שארי בע"ח, ומובן מזה שגופו הוא למטה במדרגה מגופות הבע"ח, דהרי גוף האדם הוא בבחי' דומם שהרי נעשה מעפר כנ"ל וגופי הבע"ח מאחר שנבראו יחד עם נפשם צ"ל שהם בערך זל"ז דאל"כ איך יתהווה יחד". וראה שם בארוכה. ראה במאמרי אדה"ר פרישות ע' טז.

15 מובחר הנבראים

قراءة بديلة: «المخلوقات» بدل «في المخلوقات»، أي «أفضل المخلوقات»؛ والمعنى لا يتغير.

ملاحظة كيهوت

בהגהת ר' אשר: הנבראים.

16 אחור וקדם

يقول داود (דוד) مخاطبًا ه': «من وراء ومن أمام كَوْنَتِي» (أي إنك تطوّقني من كل جانب). ويفسّر المدرّاش (מדרש) (Midrash) ذلك على آدم (אדם)، الذي خُلِقَ آخر المخلوقات، ومع ذلك كان الأول؛ ويستشهد المقالة

(מאמר, maamar) بهذا لإبراز منزلة الإنسان المزدوجة: فهو الأدنى من جهة جسده، والأعلى من جهة روحه.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אַחֲרֵי וְקִדַּם צִרְתָּנִי וְתָשֹׁת עָלַי כַּפְּךָ:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Bereshit Rabbah 8:1 בראשית רבה ח':א'

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. רבי יוחנן פתח: (תהלים קלט): אחר וקדם צרתני וגו' אמר רבי יוחנן: אם זכה אדם, אוכל שני עולמות, שנאמר: אחר וקדם צרתני, ואם לאו הוא בא ליתן דין וחשבון, שנאמר (שם): ותשת עלי כפכה. אמר רבי ירמיה בן אלעזר: בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, אנדרוגינוס בראו, הדא הוא דכתיב: זכר ונקבה בראם. אמר רבי שמואל בר נחמן: בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, דיו פרצופים בראו ונסרו ועשאו גבנים, גב לכאן וגב לכאן. איתבון ליה, והכתיב: ויקח אחת מצלעותיו?! אמר להון: ...

And G-d said: Let us make Man in our image, in our like-ness, and let them dominate over the fish of the sea, and over the birds of the heavens, and over the animals, and over all the earth, and over every crawling creature that crawls upon the earth" (Genesis 1:26). "And G-d said: Let us make Man in our image, in our likeness." Rabbi Yoḥanan began: "Back and front [aḥor vakedem], You shaped me..." (Psalms 139:5) – Rabbi Yoḥanan said: If a person merits, he partakes of two ... ,worlds

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

מلاحظة كهوت

תהלים קלט, ה. וראה ב"ר פ"ח א'. ראה באוה"ת כרך ו תרנא, ב. בתרנ"ו שם "דמצד הגוף הוא אחר למע"ב ולמטה מכולם כו', ומצד הנשמה הוא קדם למע"ב שקדום לכולם כו' הרי דנפש וגוף האדם ה"ה רחוקים ומובדלים זמ"ז לגמרי דנפשו הוא בתכלית העילוי ומצד גופו הוא שפל במדרגה מכולם כו', ובכדי שיתחברו שני דברים רחוקים כאלו על זה אמר ויפח באפיו נשמת חיים דהיינו דבכדי שנפש האדם שהיא בצלם אלקים יבוא ויתלבש בגוף חומרי השפל במדרגה בתכלית כו' מוכרח להיות ע"י מדרגה גבוה ביותר וזהו"ע הנפיקה בכך דמאן דנפש מתוכו ופנימיותו נפח מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס, דהיינו מבחי' שרשו ומקורו. . . "ע"ש עוד.

17 ד' בחי' דצח"ס

مقالة تتناول أيضًا المستويات الأربعة: الجمد والنبات والحيوان والناطق.

Tanya, Likkutei Amarim 38:7-8 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ח:ז-ח'

וְדָרָךְ קָלָל, נְחֻלָּקוֹת לְאַרְבַּע מִדְּרָגוֹת: דּוּמָם, צוּמָת, חֵי, מְדַבֵּר כְּנֶגֶד ד' אוֹתִיּוֹת שֶׁם הַיְוָ"ה בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁמֶמְנוּ מוֹשְׁפָעִים. וְכֵמוּ שְׂאִין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן הֶקְאָרָה וְהַמְשַׁכֵּת הַחַיִּית שֶׁדּוּמָם וְצוּמָת, לְהַקָּאָרָה וְהַמְשַׁכֵּת הַחַיִּית הַמְלּוּבֶשֶׁת בְּחֵי וּמְדַבֵּר, אֵף שֶׁבְּכּוֹלֵן אוֹר אֶחָד שְׁוֶה בְּחִינַת הַסֵּמֶר פְּנִים, וּמְלּוּבֶשׁ בְּלְבוּשׁ אֶחָד בְּכוֹלֵן שֶׁהוּא לְבוּשׁ נּוֹגֵה, כִּךְ, אִין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן קָלָל בֵּין הַקָּרָה וְהַמְשַׁכֵּת אוֹר־אִין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ וְתִבְרָךְ בְּלִי הַסֵּמֶר פְּנִים ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

מلاحظة كهوت

ע' בד"ה חביב אדם בספר המאמרים תשי"ג ע' 162. ראה תניא פל"ח.

18 שו"ה הם — ועשבים

ويضيف هناك أن النبات يقابل الفاف من اسم ه', لأن الصفات الوجدانية تنمو من الصغر إلى الكبر.

ملاحظة كهوت

בתרנ"ד שם "נגד וא"ו דשם הוי' שהמדות צומחין מקטנות לגדלות כו'".

19 שו"ה הם — החי' הרוחני

ويضيف هناك أن الحيوان يقابل الهاء الأولى من اسم ه', أي الفهم، وهو مستوى «الحياة»، كما قيل عن حواء (חוה): «أم كل حي».

ملاحظة كهوت

בתרנ"ד שם: "נגד אות ה' ראשונה דשם הוי' דבינה הוא בחי' חי כמ"ש בחוה אם כל חי" ע"ש עוד.

20 שו"ה הוי"ה — שאין לו גידול

ويضيف هناك أن الجمد يقابل الهاء الأخيرة من اسم ه', مثل الحروف التي هي «جامعة».

ملاحظة كهوت

בתרנ"ד ע' רנז נוסף "הוא נגד ה' אחרונה דשם הוי', וכמו אותיות שהן דוממין כו'".

الفقرة 5

21 הגוף שבו הוא בחי' צומח

تذكر هناك هذه النقطة، وهي أن جسم الحيوان ينتمي إلى المستوى النباتي.

ملاحظة كهوت

נזכר בהמשך תער"ב סעי' קמה.

22 אבל הם סמוכים זה לזה

مناقشة موازية في اور התורה لتسييح تسيدك (הצמח צדק). تشير إليها الحاشية.

ملاحظة كهوت

ראה לקו"ת קרח נב, ג. אוה"ת יתרו ע' א"ב.

الفقرة 6

23 ולכן — עם הגוף כאחד

ويضيف الرببي راشب هناك أن للملائكة أيضًا جسدًا وروحًا متناسبين أحدهما مع الآخر، مثل النباتي والحيواني؛ أما عند الإنسان فالنفس هي المستوى الأعلى (الناطق)، والجسد هو المستوى الأدنى (الجمد)، ولذلك فهما متباعدان.

ملاحظة كهوت

בסה"מ תרנ"ד שם "וכמו בצומח וחי גופם ונפשם בערך זל"ז ולכן יצאו כאחד ממאמר א', כמ"כ מלאכים גופם ונפשם בערך זל"ז . משא"כ באדם גופו ונפשו רחוקים זמ"ז, דהנפש הוא בחי' היותר עליונה מדבר דוקא והגוף הוא דומם בחי' היותר תחתונה".

الفقرة 7

24 דהאדם הוא תכלית הבריאה

يقول الحاخام يهودا (יהודה) هناك إن ه' خلق الإنسان فوق جميع الأشياء، كما هو مكتوب: «صنعت الأرض وخلقت الإنسان عليها» (ישעיהו 45:12): صنعت الأرض من أجل الإنسان، لأنه هو الذي يُبقي العالم قائماً. وتستشهد ملاحظة كهوت بهذا المبدأ القائل إن الإنسان هو غاية الخلق.

Zohar I, 205b זח"א רה, ב

מلاحظة كهوت

الفقرة 10

29 דכתיב בחכמה יסד ארץ

ימַדַּח הַמֶּלֶךְ סְלִימָן (שְׁלֹמֹה) חִכְמַת הַבְּרִיאָה: «אֲסָס אֶסֶם ה' (הוֹי' / שֵׁם הוֹי', Havayah) הָאָרֶץ בַּחֲכָמָה (חֲכָמָה, Chochmah), וְאָקַם הַשְּׁמָאוֹת בַּלְּפֶהֱם (תְּבוּנָה, Tevunah)». וְתִקְרָא הַמִּקְלָה (מֵאֲמָר) הַחֲכָמָה וְהַלְּפֶהֱם בּוֹשֶׁפְּהֶמָּה הַשְּׁמָאוֹת הַמִּנְבִּטָּה (סְפִירוֹת, Sefiros), וְהָאָרֶץ וְהַשְּׁמָא בּוֹשֶׁפְּהֶמָּה הַגְּמָדָה וְהַנִּבְתָּה.

Proverbs 3:19 משלי ג': י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסְדֵּאֲרֶץ כּוֹנֵן שְׁמִים בְּתְבוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

משלי ג', יט.

الفقرة 11

30 ובחכמה יסד ארץ

תִּאֲסָס הָאָרֶץ, וְהִי הָאֲדֹמָה, בַּחֲכָמָה (חֲכָמָה, Chochmah), וְהִי הָאֲלֵעִי; וְהַשְּׁמָאוֹת בַּלְּפֶהֱם (תְּבוּנָה, Tevunah).

Proverbs 3:19 משלי ג': י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסְדֵּאֲרֶץ כּוֹנֵן שְׁמִים בְּתְבוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 גלמי ראו עיניך

יִקְרָא הַזֶּה עַל אֲנִי שֶׁאֵינוֹ יִשְׁכַּח אֶל מַרְחֶלֶת אָדָם (אָדָם) הַלֵּוּי כִּי בָּלָה חַיָּה וְגַיִר מִתְּשַׁכֵּל, קִבֵּל אֲנִי שֶׁנִּפְחַח בִּפְנֵי הָרוּחַ.

Psalms 139:16 תהילים קל"ט: ט"ז

גְּלָמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל־סִפְּךָ כָּלֵם יִכְתְּבוּ יָמִים יִצְרוּ וְלֹא אֶחָד בָּהֶם:

Thine eyes did see mine unformed substance, And in Thy
book they were all written— Even the days that were fash-
ioned, When as yet there was none of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 ויפח

לֹם תִּנְפַח הָרוּחַ בִּי אָדָם יִלָּא בְּעַד אֲנִי תִּכּוֹן גִּסְדֵּה.

Genesis 2:7 בראשית ב': ז'

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִיִּהֲאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground,
and breathed into his nostrils the breath of life; and man be-
came a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

الفقرة 12

33 וייצר ה' אלקים

תִּסְתַּחֲבֵד הָאֵיָהּ הַמִּתְּלַחֶה בְּתִכּוּיִן הָאִנְשָׁן כֻּלָּה אֲסָמִין: אֶסֶם ה' (הוֹי' / שֵׁם הוֹי', Havayah) וְאֶסֶם אֱלֹקִים (אֱלֹקִים, Elokim); וַיִּקְרָא הָאֱלֹהִים רִיבִי

الفقرة 8

25 ועד"מ כשצריכים להגביר . . הנקרא ליווע"ר

יִוְרֵד הֵנָּה זֶה הַתְּשִׁיבֵה בְּאֶסֶם הַמַּאגִּיד: «כִּינ תִּרְפַּע אֲדֹנִי עֹרֶשֶׁת בִּי מִבְּנִי, יִרְתַּע הַמִּבְּנִי כֹל».

מلاحظة كهوت

בְּמֵאֲמָרֵי אֲדָה"ז עֲנִינִים עִי תִהְיֶה וְבִאֲדָה"ז עֲנִינִים עִי שָׁכַח מִבִּיא זֶה בְּשֵׁם הַמַּגִּיד זִ"ל וְזִ"ל: «כְּשֶׁמִּגְבִּיחֵי עִי הַתְּחַתּוֹן מִהַבְּנִין אֲזִי נִתְעַלֶּה כֹל הַבְּנִין כֹּלִי». רָאָה גַם בַּסֵּפֶר הַשִּׁחוֹת נִגְשָׁא כִּדָּב ב' ע' 758 הַעֲרָה 80.

26 ידבר עמים

בִּי זֶה הַמְּזֹמָר, יִסְבַּח אֲבָנֵי קוֹרַח (קֹרַח) ה', הַלֵּוִי «יִכְרַע הַשְּׁעוֹב לָנָה» (הַמַּעֲרִי הַזֶּה לְכַלְמָה «יִכְרַע»: יִדְבֵּר, yadber). וְתִקְרָא הַמִּקְלָה (מֵאֲמָר) כַּלְמָה «יִכְרַע» בְּמַעֲרִי «יִקְוֹד», וְהוּא לִפְז יִדֵּל עַל הַקִּיָּדָה, וּמִן תֵּם תִּפְסֹר «הַנָּאֻץ» (מִדְבֵּר, medaber), אִי הַכֹּאֵן הַמִּתְּכַלֵּם: הַלֵּוִי הוּא הַלֵּוִי יִקְוֹד הַחֲלִיקָה כֻּלָּהּ, וְיִרְפָּעָהּ מִן חֲדָמְתָּהּ.

Psalms 47:4 תהילים מ"ז: ד'

יְדַבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ וְלֵאמֹר תַּחַת רַגְלֵינוּ:

He subdueth peoples under us, and nations under our feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מلاحظة كهوت

תהלים מז, ד. ראה גם לקמן נו, א. סח, ב. פב, ג.

الفقرة 9

27 כי נעוץ תחלתן בסופן

תְּשִׁיר זֶה הַמִּקְלָה (מֵאֲמָר, maamar) הֵנָּה אֶל הַמִּקְטַע אֲדָה"ז (4c), תִּתְמָה זֶה הַמִּקְלָה, הַלֵּוִי יִשְׁרַח אֲנִי הַמִּסְתִּיבִים מִן הַחֲכָמָה (חֲכָמָה, Chochmah) כִּי מֵאֲמָר דּוֹן תִּתּוֹאֵל בִּי סִלְסֵלָה מִן הַעֶלֶה וְהַמַּעֲלוֹל.

מلاحظة كهوت

בְּסֵפֶר הַתְּרִל"ג ע' רַעַג וְבִסְפֵּר הַתְּרִל"ג ע' רַכֵּב מִצִּינִים כֹּאֵן לְמֹה שְׁנִתְבָּאָר לְקִמָּן ד, ג כִּי מִחֲכָמָה וְלִמְטָה הוּא בַחֲוִי הַשְּׁתִּלְשֻׁלוֹת.

28 נעוץ תחלתן בסופן

«עֲשֵׂר שְׁמַת מִנְבִּטָּה (סְפִירוֹת, Sefiros) בִּלָּא מַדָּה; נְהִיטָהּ מְגֹרֶסֶת בִּי בִּדְאִיתָהּ, וּבִדְאִיתָהּ בִּי נְהִיטָהּ, כִּמָּה תִּרְבִּיט שְׁלֵטָה בְּגִמְרָה». וַיִּסְתַּחֲבֵד הָאֱלֹהִים רִיבִי (אֲדָמִיִּר הַזֶּקֶן) לְדָלָה עַל הָאֲרִיבָּאֵת בֵּין הַמִּסְתִּיבִים הָאֲלֵעִי וְהַמִּסְתִּיבִים הָאֲדֹמִי.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א': ז'

עֲשֵׂר סְפִירוֹת בְּלִי מֵה נְעוּץ סוֹפֵן בְּתַחֲלָתָן וְתַחֲלָתָן בְּסוֹפֵן כְּשִׁלְהַבַּת קְשׁוּרָה בְּגַחֲלַת שְׁאֲדוֹן יִחִיד וְאִין לֹא שְׁנִי וְלִפְנֵי אֶחָד מֵה אַתָּה סוֹפֵר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

|(אדמו"ר הזקן) האסמין מע"א בושפמה القوة اللازمة لوصل النفس بالجسد.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז'

וַיִּצְרֶה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים
וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground,
and breathed into his nostrils the breath of life; and man be-
came a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

حول هذه الطبعة

.the notes, our explanations, the English translation, This edition contains the Hebrew text

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

.Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0

.Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) عبر سفاريا: (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

الترجمة العربية والشروح: أُعدت لموقع LikuteiTorah.com بمساعدة الذكاء الاصطناعي (openai/gpt-6-luna-pro:batch)، وقورنت بالنص العبري وبموقع سفاريا؛ ولم يراجعها محرر بشري بعد. يرجى التحقق من كل ما هو مهم بالرجوع إلى النص العبري.

طلب الريبي أن تُدرّس مآماريم باراشا الأسبوع، «الباراشا الحاسيدية»، خلال ذلك الأسبوع، موزعة على أيامه السبعة (Sichah of Shabbos Parshas) likuteitorah.com/about/the-chassidishe- (Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). لماذا ندرسها، وما بركات الريبي: /parsha

مشروع مجاني غير تجاري؛ لا يُباع هنا شيء. والمشروع غير تابع لكيهوت أو سفاريا أو مكتبة لوبافيتش. © likuteitorah.com

من 4/bereishis/torah-ohr/ar/likuteitorah.com/

إهداء تكريماً لـ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

والد الريبي، ריב ליפי יתסחא